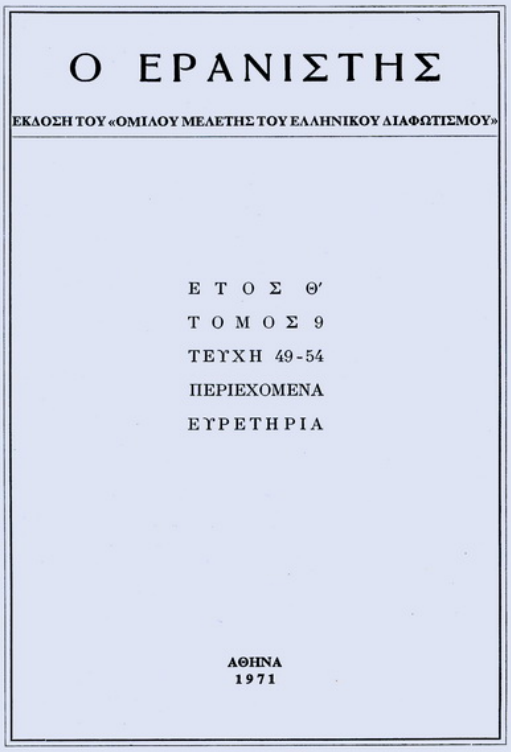
ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

The Gleaner

Vol 9 (1971)

Ο ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΟΜΙΛΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ»

ΕΤΟΣ Θ'
ΤΟΜΟΣ 9
ΤΕΥΧΗ 49-54
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ
1971

Η δίωξη της εφημερίδας «Ο Απόλλων»

Χρήστος Κ. Λούκος

doi: 10.12681/er.9953

Copyright © 2016, Χρήστος Κ. Λούκος

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

To cite this article:

Λούκος Χ. Κ. (2016). Η δίωξη της εφημερίδας «Ο Απόλλων». *The Gleaner*, *9*, 200–218. https://doi.org/10.12681/er.9953

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 29/03/2024 14:12:56

Η ΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «Ο ΑΠΟΛΛΩΝ»

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1830 ὁ Ἀναστάσιος Πολυζωίδης ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα, ὕστερα ἀπὸ συμπληρωματικὲς σπουδὲς δύο χρόνων περίπου στὸ ἐξωτερικό. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης εἶχε διαδραματίσει δευτερεύοντα ρόλο, τώρα ὅμως ἔνοιωθε ἀρκετὰ ἱκανὸς γιὰ οὐσιαστικότερη παρουσία στὸ ἐλεύθερο πιὰ κράτος.[1] Ἡ πολιτικὴ κατάσταση στὸ μεταξὺ εἶχε ἀλλάξει: τὸ σύνταγμα τῆς Τροιζήνας, στὴ σύνταξη τοῦ ὁποίου καὶ ὁ ἴδιος συνέβαλε,[2] εἶχε ἀνασταλῆ καὶ ὅλη ἡ ἐξουσία βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ Κυβερνήτη Ἰω. Καποδίστρια. Ὁ Πολυζωίδης, σὰν φιλελεύθερος, ἀνῆκε ἰδεολογικὰ στὴν ἀντιπολίτευση. Παρόλα αὐτὰ θέλησε νὰ ὑπηρετήση κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Κυβερνήτη, τὸν ὁποῖο σεβόταν καὶ εὐγνωμονοῦσε γιὰ τὴ χρηματικὴ ἐνίσχυση τῶν σπουδῶν του.[3] Στὴν ἀρχὴ προσπάθησε νὰ καταλάβη ὑπεύθυνη θέση στὸν κρατικὸ μηχανισμό, ἀλλὰ οἱ ἐλπίδες του διαψεύστηκαν. Οἱ θέσεις ποὺ τοῦ πρόσφερε ἡ Κυβέρνηση ἔθιγαν, κατὰ τὴ γνώμη του, τὴ φιλοτιμία του καί, τὸ σπουδαιότερο, δὲν τοῦ παρεῖχαν τὴν εὐκαιρία νὰ χρησιμοποιήση γόνιμα ὅσα ἔμαθε σπουδάζοντας τόσα χρόνια. Ἡ πεποίθηση ὅτι σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶχε ὑψηλότερη ἀποστολὴ τὸν ὤθησε στὴν ἀπόρριψή τους.[4] Συγχρόνως ἄλλη ἀπογοήτευση περί-

1. Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Ἀν. Πολυζωίδη καὶ κυρίως πληροφορίες γιὰ τὴ δράση του στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 βλ. στὴν πρόσφατη ἐργασία τῆς Κατερίνας Γαρδίκα, *Ὁ Ἀναστάσιος Πολυζωίδης καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση*, «Μνήμων» 1 (1971) 23-52.

2. Κατ. Γαρδίκα, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 49-50.

3. Α. Πολυζωίδης (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη, 16 Ἰουλίου 1830, εἰς Π.Θ. Πέννα, *Ὁ Μακεδὼν Ἀναστάσιος Πολυζωίδης ὡς πολιτικός, ὡς δικαστὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων*, «Σερραϊκὰ Χρονικά» 1 (1953) 54-56, σημ. 1. Γιὰ τὶς ἀντίθετες, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἐσφαλμένες καὶ γεμάτες ἐμπάθεια, κρίσεις τοῦ Μινωίδη Μηνᾶ σχετικὰ μὲ τὶς ἀρχικὲς προθέσεις τοῦ Πολυζωίδη βλ. Κατ. Γαρδίκα, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 51-52.

4. Α. Πολυζωίδης (Ναύπλιο) πρὸς Γραμματέα Δικαιοσύνης, 27 Ὀκτωβρίου 1830, πρωτ., εἰς ΓΑΚ (=Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους), Γραμματεία Δικαιοσύνης, φακ. 84. Δύο ἀπὸ τὶς τρεῖς θέσεις ποὺ ἀπέρριψε ὁ Πολυ-

μενε τὸν νεαρὸ διανοούμενο: ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἐκδώση μετάφραση τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τοῦ Ἰωσὴφ Δροζίου δὲν ἔγινε εὐνοϊκὰ δεχτὴ ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη, ὁ ὁποῖος θεώρησε τοὺς Ἕλληνες ἀνώριμους ἀκόμη γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό.[5] Ἡ δημοσιογραφία πρόβαλε τότε στὸν Πολυζωίδη σὰν τὸ μόνο μέσο ἀξιόλογης προσφορᾶς στοὺς συμπολίτες του. Στὴν ἀπόφασή του αὐτὴ θὰ παρακινήθηκε ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς ἀντιπολιτευόμενους τὴν Κυβέρνηση φίλους του καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν παλιό του προστάτη Ἀλ. Μαυροκορδάτο. Οἱ τελευταῖοι ἐπιθυμοῦσαν νὰ καλύψουν τὸ κενὸ ποὺ ἄφησε, ὕστερα ἀπὸ τὴ δίωξή της, ἡ ἀνεξάρτητη ἐφημερίδα «Ἡ Ἠὼς» τοῦ Ἐμμ. Ἀντωνιάδη.[6]

Ὁ Πολυζωίδης γνωστοποίησε τὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας του «Ὁ Ἀπόλλων» μὲ τὴν προκήρυξη τῆς 13 Δεκεμβρίου 1830. Σ' αὐτὴ τόνιζε τὴν ἱερὴ ἀποστολὴ τοῦ τύπου: ὅτι εἶναι φύλακας ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν καὶ ὅτι συμβάλλει οὐσιαστικὰ στὸ φωτισμὸ τοῦ ἔθνους. Ὑποσχέθηκε τὴν καταχώριση εἰδήσεων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ διακήρυξε τὴν ἀμετάτρεπτη ἀπόφασή του νὰ ὑπηρετήση, μέσα στὰ ὅρια τοῦ νόμου καὶ χωρὶς καμιὰ παρέκκλιση ἢ συγκατάβαση, τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ δικαιοσύνη.[7]

Τὰ πρῶτα ἀντίτυπα τῆς προκήρυξης στάλθηκαν στὸν Γραμματέα τῆς Δημόσιας Παιδείας Ν. Χρυσόγελο γιὰ νὰ παραδοθοῦν στὸν Κυβερνήτη, ὁ ὁποῖος ἑτοιμαζόταν τότε νὰ ἀναχωρήση ἀπὸ τὸ Ναύπλιο. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ δὲν σήμαινε αἴτηση ἐπίσημης ἄδειας γιὰ τὴν ἔκδοση, ἀλλὰ ἀποτελοῦσε ἁπλῆ γνωστοποίηση καὶ πρόσκληση συνδρομῆς. Ὁ Πολυζωίδης γνώριζε καλὰ ὅτι σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τῶν ἐπαναστατικῶν Ἐθνοσυνελεύσεων, οἱ ὁποῖες ἀποτέλεσαν τὶς συνταγματικὲς βά-

ζωίδης ἦταν τοῦ προέδρου τοῦ Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Σύρας καὶ Μυκόνου καὶ τοῦ ἐπιστάτη στὴν πώληση τῶν τουρκικῶν κτημάτων τῆς Ἀττικῆς.

5. Πρόλογος Δ. Μανασίδη στὸ ἔργο τοῦ Ἀν. Πολυζωίδη, *Νεοελληνικά*, τόμ. 1-2, Ἀθῆναι 1874-1875, σ. ια'· «Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος», ἔτος Ε', φ. 68, 23 Αὐγούστου 1830· ἐφημ. «Ἡ Ἠώς», ἔτος Α' , ἀρ. 10, 30 Αὐγούστου 1830. Βλ. καὶ τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ Πολυζωίδη πρὸς τὸν Κυβερνήτη (σημ. 3), ὅπου τονίζεται ὅτι ἡ ἔκδοση τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἀπέβλεπε στὸ φωτισμὸ τῆς νεολαίας καὶ τὴ γενικὴ ὠφέλεια.

6. Γιὰ τὴν «Ἠὼ» βλ. Μ. Παπαϊωάννου, *Ἡ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα τοῦ Ναυπλίου «Ἡ Ἠὼς» (1830)*, «Πελοποννησιακὴ Πρωτοχρονιὰ» 5 (1961) 137-146.

7. Βλ. προκήρυξη Α' στὴν ἀρχὴ τοῦ σώματος ποὺ περιέχει ὅλα τὰ ἐκδοθέντα φύλλα τοῦ «Ἀπόλλωνα».

σεις τῆς Κυβέρνησης Ἰω. Καποδίστρια[8] καὶ τὶς ὁποῖες ἀναγνώρισε χωρὶς τροποποιήσεις ἡ Δ' Ἐθνοσυνέλευση τοῦ Ἄργους (1829),[9] ὁ ἐκδότης ἑνὸς ἐντύπου δὲν ὑπέκειτο σὲ κανένα περιορισμὸ παρὰ μόνο στὴν τήρηση τῶν ἑξῆς ὅρων: νὰ σεβαστῆ τὴ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὶς ἀρχὲς τῆς ἠθικῆς· νὰ ἀποφύγη κάθε προσωπικὴ ὕβρη καὶ συκοφαντία.[10] Κατὰ συνέπεια ἡ ἄδεια ἦταν περιττὴ καὶ ἂν τυχὸν ἡ Κυβέρνηση διεκδικοῦσε τὸ δικαίωμα συγκατάθεσης ἢ ἄρνησης στὴν ἔκδοση μιᾶς ἐφημερίδας, θὰ ἐνεργοῦσε ἀντίθετα πρὸς τὴ συνταγματικὴ διάταξη ποὺ ὅριζε τὸν τύπο ἀνεξάρτητο.[11] Ἐξ ἄλλου εἶχε ἤδη ἐκδοθῆ ἡ «Ἠὼς» χωρὶς νὰ χρειασθῆ κυβερνητικὴ ἄδεια.[12]

Ὁ Κυβερνήτης ἔλαβε τὴν προκήρυξη τοῦ «Ἀπόλλωνα» μετὰ τὴν ἀναχώρησή του ἀπὸ τὸ Ναύπλιο (20 Δεκ. 1830) καὶ ἐνῶ βρισκόταν στὴν Αἴγινα. Ἑρμηνεύοντας τὴν ἀποστολὴ τῆς προκήρυξης σὰν αἴτηση ἄδειας γιὰ τὴν ἔκδοση καὶ μὴ θέλοντας νὰ συγκατατεθῆ στὴν ἔκδοση νέας ἐφημερίδας πρὶν γνωρίση *«περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς»*, διέταξε τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας νὰ πληροφορήση τὸν Πολυζωίδη ὅτι θὰ λάβη ἀπάντηση στὸ αἴτημά του μόλις ὁ ἴδιος θὰ ἐπέστρεφε στὸ Ναύπλιο. Μέχρι τότε ὅμως ἀπαγορευόταν ἡ ἔκδοση καὶ ὁ ἁρμόδιος Πολιτικὸς Διοικητὴς Ναυπλίας θὰ ἔπρεπε νὰ λάβη τὶς σχετικὲς ὁδηγίες.[13]

Τὸ πρῶτο φύλλο τοῦ «Ἀπόλλωνα» θὰ κυκλοφοροῦσε, σύμφωνα μὲ τὴν προκήρυξη, τὴν 1 Ἰανουαρίου 1831. Τρεῖς ἡμέρες ἐνωρίτερα ὁ Διοικητὴς Ναυπλίας κάλεσε τὸν Πολυζωίδη καὶ μάταια προσπά-

8. Προκήρυξις πρὸς τοὺς Ἕλληνας, 20 Ἰανουαρίου 1828, εἰς Ἰω. Καποδίστρια, *Ἐπιστολαί*, ἐκδ. E. Bétant, τόμ. 1-4, Γενεύη 1839, ἑλλην. μετάφραση Μ. Σχινᾶ, τόμ. Α' , Ἀθῆναι 1841, σ. 278.

9. Πρακτικὰ Δ' Ἐθνοσυνελεύσεως, συνεδρίαση Ι' (24 Ἰουλίου 1829), § 10, εἰς Ἀνδρ. Μάμουκα, *Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος*, τόμ. ΙΑ', Ἀθῆναι 1852, σ. 64. Πρβλ. τὴν ἀπόφαση ὑπ' ἀριθμ. 806 (9 Ἀπριλίου 1831) τοῦ Ἐκκλήτου Δικαστηρίου τῆς Πελοποννήσου, στὴν «Ἠώ», ἔτος Β', φ. 16, 18 Ἀπριλίου 1831.

10. Νόμος τῆς Ἐπιδαύρου, τμῆμα Β', κεφάλαιο Β', § η' καὶ Πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, κεφάλαιο Γ', § 26, Ἀνδρ. Μάμουκα, ἔνθ' ἀνωτ., τόμ. Β', Πειραιεὺς 1839, σ. 129 καὶ τόμ. Θ', Ἀθῆναι 1841, σ. 132.

11. Ἐφημ. «Ὁ Ἀπόλλων», ἔτος Α', φ. 8, 4 Ἀπριλίου 1831.

12. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 1, 11 Μαρτίου 1831.

13. Κυβερνήτης (Αἴγινα) πρὸς Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας (Ναύπλιο), ἀρ. 1724, 25 Δεκεμβρίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γενικὴ Γραμματεία, φακ. 258. Πρβλ. Γραμματεία Ἐπικρατείας (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη (Αἴγινα), ἀρ. 4281, 30 Δεκεμβρίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 258.

θησε νὰ τὸν πείση ἢ νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὸ ἐγχείρημα ἢ νὰ ἀναβάλη τὴν ἔκδοση ὡς τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Κυβερνήτη. Οὔτε ἡ ἐπέμβαση τοῦ Βιάρου Καποδίστρια, Γραμματέα τῶν Ναυτικῶν καὶ προσωρινὰ τῆς Δικαιοσύνης, ὑπῆρξε περισσότερο ἐπιτυχής. Ὁ Πολυζωίδης ἀπάντησε ἀποστομωτικὰ σ' ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ ὁ Βιάρος πρόβαλε γιὰ νὰ ἀποτρέψη τὴν ἔκδοση τοῦ «Ἀπόλλωνα». Συγχρόνως δὲν παρέλειψε νὰ ὑπενθυμίση τὰ δικαιώματα ποὺ τοῦ παρεῖχαν οἱ νόμοι, καθὼς καὶ τὸ χρέος ποὺ ἀνέλαβε πρὸς τὸ κοινό, ἀφοῦ οἱ συνδρομητὲς τῆς ἐφημερίδας ξεπερνοῦσαν ἤδη τοὺς ἑξακόσιους. Χωρὶς ἀποτέλεσμα στάθηκε καὶ ἡ μεσολάβηση τοῦ γερουσιαστῆ Γ. Αἰνιάνα.[14]

Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1831 ὁ Διοικητὴς Ναυπλίας ἔστειλε τὸν ἀστυνόμο καὶ στρατιῶτες στὸ τυπογραφεῖο Ἐμμ. Ἀντωνιάδη, ὅπου θὰ τυπωνόταν ἡ νέα ἐφημερίδα. Στὴν ἐρώτηση τοῦ ἀστυνόμου ἂν ἔχη κυβερνητικὴ ἄδεια γιὰ τὴν ἔκδοση, ὁ Πολυζωίδης ἀπάντησε ὅτι *«τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἔθνους μας μοὶ δίδει τὴν ἄδειαν»*. Τότε ὁ ἀστυνόμος διέταξε νὰ ἀνασταλῆ ἡ ἐκτύπωση ὡσότου ὑπάρξη νεώτερη διαταγή, ἐνῶ ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Ἐθν. Τυπογραφίας μέτρησε 608 φύλλα μισοτυπωμένα. Ὁ Πολυζωίδης πείστηκε νὰ θεωρήση προσωρινὴ τὴν ἀναστολή, γιατί, ὅπως τὸν διαβεβαίωσε πρῶτα ὁ ἀστυνόμος καὶ στὴ συνέχεια ὁ Διοικητής, ὁ ταχυδρόμος ποὺ στάλθηκε ἀκριβῶς γιὰ τὴν ὑπόθεση αὐτὴ δὲν θὰ ἀργοῦσε νὰ φέρη τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυβερνήτη. Συμφωνήθηκε λοιπόν,

14. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 2, 15 Μαρτίου 1831. Πρβλ. [Ἀ. Μαυροκορδάτος] (Ναύπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 5 Ἰανουαρίου 1831, εἰς *Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου*, ἔκδ. Κ. Διαμάντη, τόμ. 10, Ἀθῆναι 1969, σ. 340-341. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Βιάρου ἦταν ὅτι δὲν συμφέρει, ἐνῶ δὲν ἀποφασίστηκε ἀκόμα ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδας, ἡ ἐφημερίδα νὰ δείξη μὲ τὶς ἀναδημοσιεύσεις της προτίμηση γιὰ τὴν πολιτικὴ μιᾶς ἢ καὶ δύο ἀπὸ τὶς Δυνάμεις, οἱ ὁποῖες στὰ τέλη τοῦ 1830 βρίσκονταν στὰ πρόθυρα τοῦ πολέμου γιὰ τὸ βελγικὸ καὶ πολωνικὸ ζήτημα· ὅτι 15 ἢ 20 τὸ πολὺ Ἕλληνες μποροῦν νὰ καταλάβουν τὰ γραφόμενα· καὶ ὅτι γιὰ τὴν ἔκδοση χρειάζεται κυβερνητικὴ ἄδεια. Ὁ Πολυζωίδης ἀπάντησε ὅτι ἡ ἀναδημοσίευση ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὶς ἀγγλικὲς καὶ γαλλικὲς ἐφημερίδες δὲν βλέπει σὲ τί θὰ προκαλοῦσε τὴ δυσαρέσκεια τῆς ἄλλης Δύναμης, τῆς Ρωσίας· ὅτι ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν μέχρι στιγμῆς συνδρομητῶν τοῦ «Ἀπόλλωνα» ἀποδεικνύει ἀτυχῆ τὸ δεύτερο συλλογισμὸ τοῦ Βιάρου καὶ μᾶλλον ὑβριστικὸ γιὰ τοὺς Ἕλληνες· καὶ ὅτι δὲν γνωρίζει κανένα νόμο ὁ ὁποῖος νὰ ὑποχρεώνη τὸν ἐκδότη μιᾶς ἐφημερίδας νὰ ζητήση κυβερνητικὴ ἄδεια γιὰ τὴν ἔκδοση (βλ. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 2, 15 Μαρτίου 1831. Πρβλ. Éd. Driault- M. Lhéritier, *Histoire Diplomatique de la Grèce*, τόμ. Β', Paris 1925, σ. 54 - 55.)

μέχρι νὰ φθάση ὁ ταχυδρόμος, ὁ Διοικητὴς νὰ μὴν ἐνοχλήση πλέον τὸ τυπογραφεῖο καὶ ὁ Πολυζωίδης νὰ μὴν προχωρήση στὴν ἐκτύπωση. Ὅμως τὴν ἑπομένη ὁ Διοικητὴς διέταξε τὴν κατάσχεση τῆς ἐφημερίδας. Ὁ ἀστυνόμος μὲ δυὸ μάρτυρες καὶ τὸν γραμματέα του ἦλθε καὶ πάλι στὸ τυπογραφεῖο Ἀντωνιάδη καὶ ἐνῶ ἀπουσίαζε ὁ Πολυζωίδης, ὁ ὁποῖος ἀρνήθηκε νὰ παρευρεθῆ, προχώρησε στὴν κατάσχεση 608 φύλλων μισοτυπωμένων καὶ 3 μὲ διορθώσεις. Ἀφοῦ τυπώθηκε ἕνα ὁλόκληρο φύλλο, ὁ ἀστυνόμος διέταξε τὴ διάλυση τῶν στοιχείων· τὰ ὑπόλοιπα φύλλα σφραγίστηκαν καὶ μεταφέρθηκαν στὴν ἀστυνομία.[15] Τὸ φύλλο ποὺ κατασχέθηκε περιεῖχε ἔκθεση τῶν πολιτικῶν γεγονότων στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση ὡς τὰ τελευταῖα γεγονότα τῆς Πολωνίας, καθὼς καὶ λόγους ἐπίσημων ἀνδρῶν ποὺ ἐκφωνήθηκαν στὰ κοινοβούλια τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ 1830.[16]

Μὲ δύο ἐπιστολές του, στὶς 4 καὶ 8 Ἰανουαρίου 1831, ὁ Πολυζωίδης διαμαρτυρήθηκε στὸν Βιάρο Καποδίστρια γιὰ τὴν ἐνέργεια τοῦ Διοικητῆ, ὁ ὁποῖος ἀθέτησε τὴν ὑπόσχεσή του, καθὼς καὶ γιὰ τὴν καταπάτηση τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων του. Παράλληλα ζήτησε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση νὰ ἀποσαφηνίση τὴ θέση της στὸ θέμα ποὺ προέκυψε, ἀλλὰ μάταια περίμενε ἀπάντηση. Δὲν γνώριζε βέβαια ὁ συντάκτης ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης εἶχε διατάξει τὸ διωγμό του. Ἀντίθετα στὶς διαμαρτυρίες του ὑπάρχει διάχυτη ἡ ἐλπίδα ὅτι ἡ σύνεση τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους δὲν θὰ ἐπιτρέψη τὴν παράβαση θεμελιωδῶν διατάξεων, τὶς ὁποῖες ἐψήφισαν οἱ Ἐθνοσυνελεύσεις.[17]

Στὶς 10 Ἰανουαρίου 1831 ὁ Πολυζωίδης διαμαρτυρήθηκε στὴ Γερουσία καὶ ὑπενθύμισε τὸ χρέος ποὺ μὲ ὅρκο εἶχαν ἀναλάβει οἱ περισ-

15. Διοικητὴς Ναυπλίας, Ἄργους καὶ Κάτω Ναχαγιὲ (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη (Αἴγινα), ἀρ. 1340, 2 Ἰανουαρίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 259. Βλ. σὲ ἀντίγραφο καὶ τὶς συνημμένες δύο πράξεις τῆς ἀστυνομίας Ναυπλίας, ἡ ὁποία ἐνήργησε τὴν κατάσχεση. Τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα δημοσιεύτηκαν, χωρὶς ὅμως νὰ σημειωθῆ ἡ ἀκριβὴς προέλευσή τους, εἰς Χρήστου Γ. Κωνσταντινόπουλου, *Πῶς κατεσχέθη ὁ «Ἀπόλλων» τοῦ Πολυζωίδη στὰ 1831 ἀπὸ τὴν ἀστυνομία Ναυπλίου (τρία ἀνέκδοτα ἔγγραφα)*, «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ» (1964) 37-40 καὶ Α. Πολυζωίδη, *Ἀνέκδοτα κείμενα ἀπὸ τὸν «Ἀπόλλωνα» Ὕδρα 1831*, ἐπιμ. Γ. Μαρκόπουλου, Ἀθήνα 1971, σ. 15-20. Πρβλ. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 2, 15 Μαρτίου 1831· *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 341-342.

16. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 3, 18 Μαρτίου 1831.

17. Αὐτόθι.

σότεροι Γερουσιαστές, ὅταν ἔλαβαν μέρος στὶς Ἐθνοσυνελεύσεις, νὰ ὑπερασπίζουν τὶς συνταγματικὲς ἀρχὲς καὶ μάλιστα τὴν ἐλευθεροτυπία, *«τὸν στοιχειωδέστερον Νόμον, τὴν ψυχὴν τοῦ Συντάγματος . . .»*. Στέλνοντας ἀντίγραφα τῆς παραπάνω διαμαρτυρίας στὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας καὶ στὸν Προσωρινὸ Γραμματέα τῆς Δικαιοσύνης, ὁ Πολυζωίδης δὲν παρέλειψε νὰ τονίση τὴν ἀδιαφορία τὴν ὁποία σὰν μέλη τῆς Κυβέρνησης ἔδειξαν κατὰ τὴν παράνομη αὐτὴ ἄσκηση βίας.[18] Στὶς διαμαρτυρίες αὐτὲς ἀπάντησε μόνο ὁ Γραμματέας τῆς Ἐπικρατείας Ν. Σπηλιάδης: προσκάλεσε τὸν Πολυζωίδη καὶ τοῦ συνέστησε ὑπομονὴ ὡς τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Κυβερνήτη.[19]

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἰω. Καποδίστριας πληροφορήθηκε στὴν Αἴγινα τὰ ὅσα συνέβησαν ἀπὸ ἀναφορὰ τοῦ Διοικητῆ Ναυπλίας. Ἐπειδὴ ὁ Διοικητὴς ζήτησε ἔγκριση τῶν ἐνεργειῶν του, ὁ Κυβερνήτης διαβίβασε τὴν ἀναφορά του στὴ Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας, ἀφοῦ στὸ νῶτο, μὲ ἡμερομηνία 5 Ἰανουαρίου 1831, ὑπαγόρευσε καὶ ὑπέγραψε τὰ ἀκόλουθα: *«ἐγκρίνονται τὰ πραχθέντα τοῦ Δ(ιοικητοῦ) καὶ ὁ Γραμ(ματεὺς) τῆς Ἐπικρατείας νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ αὐτὸ τοῦτο»*.[20]

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἰω. Καποδίστρια νὰ ἀπαγορεύση τὴν ἔκδοση τοῦ «Ἀπόλλωνα» δὲν θεμελιωνόταν σὲ κανένα νόμο. Γι' αὐτὸ θεωρήθηκε σὰν προσβολὴ κατὰ τοῦ *«Παλλαδίου τοῦ Ἔθνους, τῆς ἐλευθεροτυπίας»*[21] καὶ συγκίνησε τὴν κοινὴ γνώμη,[22] ἡ ὁποία, ἂν καὶ βρισκόταν στὴ διαμόρφωσή της τότε, εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνη ὅτι διακυβεύονταν θεμελιώδεις συνταγματικὲς διατάξεις. Οἱ πολιτικὲς ἀπόψεις τοῦ Κυβερνήτη δὲν συμφωνοῦσαν ἀσφαλῶς μὲ τὶς δημοκρατικὲς ἀρχὲς τῶν ἐπαναστατικῶν συνταγμάτων.[23] Οἱ πεποιθήσεις του αὐτὲς ἐνι-

18. Αὐτόθι. Πρβλ. *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 343-345.

19. Αὐτόθι, σ. 346. Πρβλ. Ν. Σπηλιάδου, *Ἀπομνημονεύματα*, ἐκδ. Κ. Διαμάντη, τόμ. Δ', Ἀθῆναι 1970, σ. 223, σημ. 1.

20. Διοικητὴς Ναυπλίας, Ἄργους, καὶ Κάτω Ναχαγιὲ (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη (Αἴγινα), ἀρ. 1340, 2 Ἰανουαρίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 259. Πρβλ. Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὸν Διοικητὴ Ναυπλίου, ἀρ. 4322, 9 Ἰανουαρίου 1831, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 259.

21. A. Prokesch-Osten, *Geschichte des Abfalls der Griechen von Türkischen Reiche*, τόμ. 1-6, Βιέννη 1867, ἑλλην. μετάφραση Γ. Ἐμμ. Ἀντωνιάδη, τόμ. Β', Ἀθῆναι 1869, σ. 482.

22. Ἀ. Μαυροκορδάτος (Ναύπλιο) πρὸς [Δ. Καρατζᾶ;], 16 Ἰανουαρίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φακ. 17.

23. Ν. Δραγούμη, *Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1925, σ. 52.

σχύθηκαν, ὅταν, φθάνοντας στὴν Ἑλλάδα, ἀντίκρυσε τὴν ὀδυνηρὴ κατάσταση τῆς χώρας. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τόνισε ὅτι μόνο μιὰ κυβέρνηση μὲ εὐρύτερες δικαιοδοσίες θὰ μποροῦσε νὰ προχωρήσῃ στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ κράτους. Ἂν καὶ ἐπέτυχε, μὲ τὴ διάλυση τῆς Βουλῆς, νὰ συγκεντρώσῃ ὅλη τὴν ἐξουσία στὰ χέρια του, λόγοι πολιτικῆς τὸν ἀνάγκασαν νὰ στηρίξῃ τὸ προσωρινό του καθεστὼς στὸ σύνταγμα τῆς Τροιζήνας καὶ πάντοτε κατέβαλε ἰδιαίτερες φροντίδες γιὰ νὰ δικαιολογῆ τὶς παραβάσεις ἢ παρεκκλίσεις ἀπὸ τὶς συνταγματικὲς διατάξεις.

Μὲ κατάλληλες ἐνέργειες, ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξή του, εἶχε ἐπιτύχει νὰ καταστήσῃ τὸν τύπο μονοπώλιο τῆς Κυβέρνησης.[24] Ὅταν, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1830, κυκλοφόρησε ἡ «Ἠὼς», ἡ ἀνεξάρτητη καὶ μὲ φιλελεύθερες ἀρχὲς ἐφημερίδα τοῦ Ἐμμ. Ἀντωνιάδη, κινήθηκε ἐναντίον της ὁ δικαστικὸς μηχανισμός, ποὺ δὲν διακρινόταν πάντοτε γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς γνώμης του.[25] Ἡ ἀπροκάλυπτη ὅμως, στὴν περί-

24. G. Hertzberg, *Geschichte Griechenlands*, τόμ. 1-4, Gotha 1876-1879, ἑλλην. μετάφραση Π. Καρολίδη, τόμ. Δ΄, Ἀθῆναι 1906, σ. 95· Σπ. Τρικούπη, *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, τόμ. Δ΄, Ἀθῆναι 1888, σ. 220. Βλ. ἐπίσης Κυβερνήτης (Πόρος) πρὸς Ἔκτακτο Ἐπίτροπο Δυτικῶν Σποράδων [Βιάρο Καποδίστρια], ἀρ. 2631, 25 Μαΐου 1828, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτακτοι Ἐπίτροποι - Προσωρινοὶ Διοικηταί, φακ. 14. Στὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀποσαφηνίζονται καλύτερα οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους παύτηκε ἡ «Ἀνεξάρτητος Ἐφημερίς»: «..*Ἐπισυνάπτεται ὁ ἀρ. 38 τῆς Ἀνεξαρτήτου, ὅστις περιέχει ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἀναντιρρήτως θεωρεῖται ὡς στασιαστικόν. Θέλεις μετακαλέσει τὸν Συντάκτην αὐτῆς τῆς Ἐφημερίδος καὶ θέλεις τοῦ δώσει φιλικῷ τρόπῳ νὰ ἐννοήσῃ τὰς ἀπάτας, αἱ ὁποῖαι σύρουσι τὸν κάλαμόν του καὶ χαρακτηρίζουσι τὰς δημοσιεύσεις του. Ἐὰν διὰ πατρικῆς συμβουλῆς φέρῃς αὐτὸν εἰς τὰ χρέη του θέλεις τοῦ κάμει μεγάλην δούλευσιν. Εὐκόλως θέλεις τὸν κάμει νὰ καταλάβῃ, ὅτι εἰς ἐναντίαν περίστασιν ἡ Κυβέρνησις δὲν θέλει περιορισθῆ μόνον εἰς τὸ νὰ τὸν δίδῃ συμβουλάς . . .*». Στὸ 38 φύλλο τῆς «Ἀνεξαρτήτου» δημοσιεύτηκε ἄρθρο γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας Παντελῆς Κ. Παντελῆς κατηγορήθηκε ὅτι προσπαθοῦσε «*ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἰσονομίας ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἐπάρατον καὶ φθοροποιὰν ἀναρχίαν καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι δεσποτική*» (Κ. Ράμφος (Αἴγινα) πρὸς Κυβερνήτη, 23 Μαΐου 1828, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 73). Πρβλ. «Ἀνεξάρτητος Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος» ἀρ. 38, 22-5-1828· ἀρ. 39, 25-5-1828· ἀρ. 40, 29-5-1828. Τελικὰ ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης ἀνακοίνωσε προφορικὰ στὸν Π. Παντελῆ τὴν παύση τῆς ἐφημερίδας του καί, γιὰ νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ, τὸν διόρισε ἀργότερα δασμοτελώνη Σαντορίνης (Παντελῆς Κ. Παντελῆς πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 78, 26 Σεπτ. 1829, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 221 καὶ «Ὁ Ἀπόλλων», ἀρ. 11, 14 Ἀπριλίου 1831).

25. Μ. Παπαϊωάννου, *Ὁ διωγμὸς τοῦ τύπου ἐπὶ Καποδίστρια (Ἡ ἐφημερίδα «Ἠὼς» τοῦ Ναυπλίου τοῦ*

πτωση τοῦ Πολυζωίδη, παραβίαση τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἐλευθεροτυπία συνταγματικῶν διατάξεων, ἀποδεικνύει τὸν ἐκνευρισμὸ στὸν ὁποῖο βρισκόταν ὁ Κυβερνήτης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπανάστασης.[26] Οἱ Γάλλοι εἶχαν καὶ πάλι δείξει στοὺς λαοὺς πῶς νὰ διεκδικοῦν τὰ νόμιμα δικαιώματά τους: ἁλυσιδωτὲς ὑπῆρξαν οἱ ἐπαναστάσεις σὲ πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης.[27] Ἡ ἀνανέωση αὐτὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ἐπηρεάση καὶ τοὺς Ἕλληνες. Κατανοώντας τοῦτο ὁ Κυβερνήτης θέλησε μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου ὄχι μόνο νὰ ἀποφύγη τὸν ἔλεγχο τῶν πράξεών του, ἀφοῦ οἱ ἀρχὲς τοῦ ἐκδότη καὶ ὁ σύνδεσμός του μὲ τὴν ἀντιπολίτευση δὲν ἄφηναν καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκλείση τὴ διάδοση εἰδήσεων ποὺ ἀναφέρονταν στὴ γενικὴ τότε ἐναντίον τῶν αὐταρχικῶν καθεστώτων ἐξέγερση τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Οἱ εἰδήσεις αὐτὲς θὰ ἐνίσχυαν ἰδεολογικὰ τὴν ἀντιπολίτευση, ἐνῶ συγχρόνως θὰ δυσαρεστοῦσαν τὸν Ρῶσο ἀντιπρόσωπο στὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ Ρωσία ἀγωνιζόταν τότε νὰ καταπνίξη τὴν ἐπανάσταση τῶν Πολωνῶν.[28] Ἡ σύγχρονη ἐξ ἄλλου ἐξέγερση τῶν Μανιατῶν στὴν Τζίμοβα καὶ τὸ Λιμένι[29] ἐνίσχυσε τοὺς φόβους τοῦ Κυβερνήτη, ὁ ὁποῖος ἔβλεπε

Ἐμμ. Ἀντωνιάδη), «Πελοποννησιακὴ Πρωτοχρονιὰ» 4 (1960) 177-181· Σοφίας Ἀντωνιάδη, *Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης. Ὁ ἀγωνιστής, ὁ δημοσιογράφος (1791-1863)*, Ἀθῆναι 1971, σ. 49· Δέσποινας Κατηφόρη, *Ὁ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης καὶ τὰ περὶ ἀναμείξεώς του εἰς τὴν πειρατείαν*, «Μνήμων» 1 (1971) 133-135.

26. G. Hertzberg, ἔνθ' ἀνωτ., μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 95. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1830 ὁ λαὸς τοῦ Παρισιοῦ ἀνέτρεψε μὲ ἐπανάσταση τὸν βασιλιὰ Κάρολο Χ, ὅταν αὐτός, μὲ εἰσήγηση τοῦ πρωθυπουργοῦ του Polignac, θέλησε νὰ διαλύση πραξικοπηματικὰ τὸ νέο κοινοβούλιο, στὸ ὁποῖο πλειοψηφοῦσαν οἱ φιλελεύθεροι, νὰ περιορίση τὸ ἐκλογικὸ δικαίωμα καὶ νὰ καταργήση τὴν ἐλευθεροτυπία.

27. Οἱ Βέλγοι ἐπαναστάτησαν ἐναντίον τῶν Ὁλλανδῶν (Αὔγουστος 1830) καὶ οἱ Πολωνοὶ ἐναντίον τῶν Ρώσων (29 Νοεμβρίου 1830). Μικρὲς ἐπαναστάσεις παρατηρήθηκαν στὴν Ἰταλία, Γερμανία καὶ Ἱσπανία.

28. Ἡ προσπάθεια τοῦ ἡρωϊκοῦ Πολωνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἀνεξαρτησίας του συγκινοῦσε βαθύτατα τοὺς Ἕλληνες. Ἀντίθετα ἡ ἡμιεπίσημη «Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος» δημοσίευε τακτικὰ ἐξωτερικὲς εἰδήσεις στὶς ὁποῖες οἱ Πολωνοὶ ἐμφανίζονταν σὰν ἀντάρτες κατὰ τῆς ἐλέῳ Θεοῦ ἐξουσίας τοῦ Ρώσου αὐτοκράτορα («Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', φ. 7, 28 Ἰαν. 1831· φ. 11, 11 Φεβρ. 1831· φ. 20, 14 Μαρτίου 1831· φ. 27, 8 Ἀπριλίου 1831 καὶ ἀλλοῦ).

29. Τὸ Δεκέμβριο 1830 - Ἰανουάριο 1831 οἱ Μανιάτες τοῦ Λιμενιοῦ καὶ τῆς Τζίμοβας ἀρνήθηκαν, μὲ παρακίνηση τῶν Μαυρομιχάληδων, νὰ δεχτοῦν τὴν ἐγκατάσταση τοῦ Διοικητῆ τῆς Σπάρτης στὸ Λιμένι καὶ ἦλθαν σὲ ἔνοπλη σύγκρουση μὲ τὰ κυβερνητικὰ

τὸν ὅλεθρο τῆς Ἑλλάδας, ἂν συνέβαινε ἀναταραχὴ στὸ ἐσωτερικό. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ ἀρχικοί του φόβοι ἦταν ὑπερβολικοί, ἐνῶ ἡ τακτικὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε δὲν ἀπέτρεπε, ἀλλά, ἀντίθετα, ἔκανε ἀναπόφευκτη τὴ βίαιη σύγκρουση μὲ τὴν ἀντιπολίτευση.

Ἦταν ὁπωσδήποτε ὑπερβολικὰ ὅσα ὁ Κυβερνήτης ἔγραφε στὶς 27 Ἰανουαρίου 1831 πρὸς τὸν πρίγκιπα Σοῦτσο, ὅτι δηλ. ἀπαγόρευσε τὴν ἔκδοση τῆς νέας ἐφημερίδας, ἐπειδὴ *«ἔμελλε νὰ κηρύξῃ τὴν ἀποστασίαν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας»*[30]. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ Πολυζωίδης δὲν εἶχε καμιὰ πρόθεση νὰ κηρύξῃ ἐπανάσταση, ἀλλὰ σὰν ἐλεύθερος πολίτης διεκδικοῦσε τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα νὰ συντελέσῃ νόμιμα καὶ ὅσο μποροῦσε στὴν ἐπίλυση τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ ἔθνους. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας, προσηλωμένος μόνο στὸ δικό του ὅραμα γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας[31] καὶ κατανοώντας καλὰ τὶς μεγάλες του ὑπηρεσίες στὴν

στρατεύματα. Ἡ ἐξέγερση αὐτὴ δὲν κατεστάλη παρὰ τὶς ἐπίμονες προσπάθειες τῆς Κυβέρνησης. Βλ. Διοικητὴς Σπάρτης (Λιμένι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 908, 23 Δεκεμβρίου 1830 καὶ ἀρ. 921, 26 Δεκεμβρίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 258· Διοικητὴς Σπάρτης (Σκαρδαμούλα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1022, 22 Ἰανουαρίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν.Γραμμ., φακ. 260. Πρβλ. K. Mendelssohn - Bartholdy, *Geschichte Griechenlands*, τόμ. 1 - 2, Leipzig 1873-1874, ἑλλην. μετάφραση Ἀγγ. Βλάχου, τόμ. Β΄, Ἀθῆναι 1876, σ. 361-362.

30. Ἰω. Καποδίστρια, *Ἐπιστολαί*, μετάφραση, τόμ. Δ΄, Ἀθῆναι 1843, σ. 153-154. Στὴν ἴδια ἐπιστολὴ σημειώνονται καὶ τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: *«Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκινοῦντο* [οἱ ἀντιπολιτευόμενοι] *εἰς προϋπάντησιν δῆθεν τοῦ ἡγεμόνος, ἤδη δὲ κινοῦνται ἵνα συμβιβάσωσιν τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς λαοὺς τοὺς ἀποστατοῦντας κατὰ τῶν κυβερνήσεών των καὶ τῇ προμηθεύσωσι σύνταγμα δημοκρατικὸν καὶ κυβέρνησιν ὁμόσπονδον»*.

31. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας ὁραματιζόταν ἕνα κράτος στὸ ὁποῖο οἱ πολίτες θὰ ἦταν πραγματικὰ ἐλεύθεροι, γιατὶ θὰ διέθεταν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Γι' αὐτὸ ἐπέμενε ὅτι χωρὶς οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις ἦταν ἀδύνατο νὰ λειτουργήσουν οὐσιαστικὰ οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοί. Ἐπίσης πίστευε ὅτι τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ μόνο μιὰ συγκεντρωτικὴ κυβέρνηση μποροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ, ἡ ὁποία συγχρόνως θὰ καθοδηγοῦσε πατρικὰ τοὺς Ἕλληνες στὴν ἠθικὴ καὶ πολιτική τους ὡριμότητα μέχρις ὅτου μπορέσουν νὰ κυβερνηθοῦν μόνοι τους. Βλ. Ἰω. Καποδίστρια, *Ἐπιστολαί*, μετάφραση, τόμ. Δ΄, σ. 96 - 99· Α(λεξάνδρου) Σ(τούρζα), *Βιογραφικὴ ἀφήγησις περὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ι.Α. Καποδίστρια*, πρόλογος στὸν πρῶτο τόμο τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰω. Καποδίστρια, μετάφραση, τόμ. Α΄, σ. 78-79· N. Kaltchas, *Introduction to the Constitutional History of Modern Greece*, Columbia 1940, σ. 64 κ. ἑξ. Πρβλ. ὅμως τὴ γνώμη τοῦ Douglas Dakin ὅτι στὴν κρίση μας γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Κυβερνήτη πρέπει νὰ διακρίνωμε τὶς προθέσεις ἀπὸ τὰ πραγματικὰ ἐπιτεύγματα (βιβλιοκρισία στὸ

ἀνόρθωση τῆς χώρας, ἀρνιόταν ἐπίμονα νὰ συμμεριστῆ τὶς ἀνησυχίες ἀνθρώπων ὅπως ὁ Πολυζωίδης· γι' αὐτὸν ἦταν ἁπλῶς *«φυλλαδιογράφοι ἢ ἐρασταὶ τῆς ἐφημεριδογραφίας»* καὶ νέοι *«ἐρχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ἐξωτερικὰ μαθήματα»*.[32] Ἀλλὰ ὁ Πολυζωίδης ἀνησυχοῦσε, γιατὶ νόμιζε ὅτι ὁ Κυβερνήτης κινιόταν σ' ἕνα κόσμο ἰδεῶν τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ τοὺς δημοκρατικοὺς στόχους ποὺ ἔθεσε ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Ἀπὸ πεποίθηση συνταγματικὸς πίστευε ὅτι μόνο ἕνα πολίτευμα σὰν τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀγγλίας, δηλ. ἡ συνταγματικὴ μοναρχία, παρεῖχε ἀσφαλεῖς ἐγγυήσεις γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη ἀνέλιξη τῶν ἐλεύθερων Ἑλλήνων.[33] Ἀντίθετα ἡ ἐπάνοδος σὲ ὁποιαδήποτε μορφὴ αὐθαίρετης διακυβέρνησης θὰ ἔπνιγε τὴ γνήσια ἐπαναστατικότητα τοῦ λαοῦ καὶ ἔτσι θὰ ἐμπόδιζε τὴ δημιουργικὴ συμμετοχή του στὴν οἰκοδόμηση τοῦ νέου κράτους. Γιὰ τὸν Πολυζωίδη, ὅπως καὶ γιὰ πολλοὺς ἄλλους Ἕλληνες, τὸ *«ρωσικό»* καθεστὼς ποὺ δημιούργησε ὁ Ἰω. Καποδίστριας δὲν ἀποτελοῦσε πιὰ προσωρινὴ λύση, ἀλλὰ καθημερινὰ δημιουργοῦσε μόνιμη κατάσταση καὶ ἀπειλοῦσε νὰ ἐμποδίση τὴν ἔνταξη τῶν Ἑλλήνων στὸν ὅμιλο τῶν πολιτισμένων εὐρωπαϊκῶν λαῶν.[34]

ἔργο τοῦ W. P. Kaldis, *John Capodistrias and the Modern Greek State*, «Balkan Studies» 4 (1963) 449-450).

32. Ἰω. Καποδίστριας (Ναύπλιο) πρὸς πρίγκιπα Σοῦτσο (Παρίσι), 27 Ἰανουαρίου 1831 καὶ 9 Μαρτίου 1831, Ἰω. Καποδίστρια, *Ἐπιστολαί*, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 154, 171. Ὁ Κυβερνήτης δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὸ σύστημα ἰδεῶν τῆς πεφωτισμένης δεσποτείας μέσα στὸ ὁποῖο ἀνατράφηκε καὶ σταδιοδρόμησε. Ἔτσι τὸ ἀξιόλογο ἔργο του γιὰ τὴν οἰκοδόμηση συγκροτημένης πολιτείας ὑπονομεύτηκε σημαντικὰ ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴ σὲ μορφὲς διακυβέρνησης ποὺ ἦταν ἀντίθετες στὴ δημοκρατικὴ πολιτικὴ παράδοση τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821.

33. *«... Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλως νὰ κυβερνᾶται εἰμὴ Συνταγματικῶς. Πρὸς τοῦτο τὸ τέλος ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τοῦ βαρβάρου, καὶ λυπηρὰ πεῖρα τὸ ἐπληροφόρησεν ἀρκετά, πόσον ἡ ἀπεριόριστος θέλησις μιᾶς ἐξουσίας, καὶ μὲ φῶτα ἱκανὰ περιστοιχισμένης, ἐγγυᾶται ὀλίγον τὸν παντελῆ ἀπομακρυσμὸν τοῦ ἀποτειναχθέντος ζυγοῦ...»* («Ὁ Ἀπόλλων», φ. 4, 21 Μαρτίου 1831). Βλ. καὶ «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 15, 29 Ἀπριλίου 1831.

34. C. W. Crawley, *The Question of Greek Independence*, Cambridge 1930, σ. 192-193. Βλ. καὶ τοὺς φόβους, ὑπερβολικοὺς ἀσφαλῶς, τοῦ Ἀδ. Κοραῆ μήπως ὁ Κυβερνήτης καταντήση τοὺς Ἕλληνες μουζίκους σὰν αὐτοὺς τῆς Ρωσίας: Δ.Α. Μιαούλης (Ναύπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 13 Φεβρουαρίου 1831, *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 365. Πρβλ. Π. Κοντογιάννη, *Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Α. Κοραῆ περὶ Δημοκρατίας*, «Ἑλληνικὰ» Η' (1935) 189-190 καὶ Κ. Ἀμάντου, *Κοραῆς καὶ Καποδίστριας*, «Ἑλληνικὰ» Η' (1935) 289-295, ὅπου σχέδιο ἀνέκδοτης ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν Πολυζωίδη μὲ ἡμερομηνία 20 Μαΐου 1831.

Εὐγενῆ συνεπῶς ἦταν τὰ κίνητρα τῆς ἀντιπολιτευτικῆς διάθεσης τοῦ νεαροῦ δημοσιογράφου[35] καὶ τὴν ἐποχὴ ποὺ κατασχέθηκε ὁ «Ἀπόλλων» δὲν τὸν διέκρινε ἡ γνωστὴ βιαιότητα τῶν ἑπόμενων μηνῶν, προϊὸν ἀσφαλῶς τῶν γεγονότων ποὺ μεσολάβησαν. Τρέφοντας σεβασμὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Κυβερνήτη φιλοδοξοῦσε, παράλληλα μὲ τὸ φωτισμὸ τῶν ὁμογενῶν, νὰ ὑποδείξῃ τὶς ἀνησυχίες ὁρισμένων πολιτῶν γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας. Ἀλλὰ ἡ βία ἦλθε νὰ διαλύσῃ τὶς ἐλπίδες του. Ἡ Κυβέρνηση, μὴ ἐπιτρέποντας νὰ ἀκουστῇ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἰδική της γνώμη, ἀκόμη καὶ ἂν ἐκφραζόταν νόμιμα, ἐξωθοῦσε τοὺς διωκομένους σὲ ριζοσπαστικότερες ἀποφάσεις. Συγχρόνως στεροῦσε τὰ μέλη της ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη ἐκείνη κριτικὴ ποὺ ἐμποδίζει τὴν δημιουργία ἀγεφύρωτου χάσματος ἀνάμεσα στοὺς κυβερνῆτες καὶ κυβερνωμένους.

Ἡ ἀντιπολίτευση,[36] ποὺ τρεφόταν συνεχῶς ἀπὸ τὰ σφάλματα τῆς Κυβέρνησης, ἐκμεταλλεύτηκε κατάλληλα τὴ νέα παραβίαση τῶν συνταγματικῶν διατάξεων. Ἐνῶ στὴν ἀρχὴ εἶχε περιοριστῇ στὴν ἠθικὴ καὶ μὲ συνδρομὲς ὑποστήριξη τοῦ ἐγχειρήματος τοῦ Πολυζωίδη,[37] τώρα ἐγκολπώθηκε τὴν ὑπόθεση καὶ ἐμφάνισε τὸν «Ἀπόλλωνα» σὰν σύμβολο τῆς διωκόμενης πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἐξ ἄλλου τὰ γεγονότα τῆς Εὐρώπης εἶχαν ἐνισχύσει σημαντικὰ τὴν ἰδεολογική της θέση: Στὴ Γαλλία ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάσταση εἶχε ἀνεβάσει στὴν ἐξουσία φιλελεύθερη Κυβέρνηση, ἡ ὁποία δὲν βρισκόταν πλέον κάτω ἀπὸ τὴν κηδεμονία τῆς Ρωσίας.[38] Ἡ πεποίθηση ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, τῆς ὁποίας ἡ ἔχθρα ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτη ὑπῆρξε πάντοτε σταθερή, ἡ Γαλλία θὰ ἔδινε τώρα τὴν ἠθική της τουλάχιστον ἐπιδοκιμασία στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων στὴν Ἑλλάδα, ἐνθάρρυνε ὅσο τίποτε ἄλλο τοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ τοὺς ὁδήγησε σὲ γενναιότερες σκέψεις. Τότε ἀποφασίστηκε νὰ ἀναζητηθῇ ἄλλο, μὲ μεγαλύτερη ἀσφάλεια, καταφύγιο γιὰ τὸ διωκόμενο τύπο. Ἡ Ὕδρα παρεῖχε τὶς περισσότερες ἐγγυήσεις, ἀλλὰ χωρὶς τὴ συγκατάθεση τῶν Κουντουριωτῶν, ποὺ ἦταν ἡ ἰσχυρότερη οἰκογένεια στὸ νησί, τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ ἐπιχειρηθῇ. Ἡ περίσταση ἐμφανιζόταν

35. Π.Θ. Πέννα, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 18-19, 33-34.

36. Γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ δράση τῆς ἀντιπολίτευσης στὴν καποδιστριακὴ περίοδο ἑτοιμάζω εἰδικὴ μελέτη.

37. Α. Μαυροκορδάτος (Ναύπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 23 Δεκεμβρίου 1830 καὶ 5 Ἰανουαρίου 1831, *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 326 καὶ 340.

38. K. Mendelsshon - Bartholdy, ἔνθ' ἀνωτ., μετάφραση, τόμ. Β', σ. 311-312, 315-316.

εὐνοϊκή, γιατὶ οἱ διαπραγματεύσεις τῆς Κυβέρνησης μὲ τὰ ναυτικὰ νησιὰ γιὰ τὸ θέμα τῶν ἀποζημιώσεων εἶχαν φθάσει σὲ ἀδιέξοδο καὶ βάραιναν τὴν ἀτμόσφαιρα.[39]

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐνέργειες πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἔγινε στὶς 15 Ἰανουαρίου 1831. Ὁ Δ. Α. Μιαούλης, γιὸς τοῦ ναυάρχου, γράφοντας ἀπὸ τὸ Ναύπλιο στὸν Γ. Κουντουριώτη, ἐμφάνιζε τὴν πρόσκληση τῆς διωκόμενης τυπογραφίας στὴν Ὕδρα σὰν *«ἐπισφράγισιν ὅλων τῶν ἐνδόξων κατορθωμάτων»* τοῦ νησιοῦ.[40] Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλ. Μαυροκορδάτος, ποὺ βρέθηκε τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες στὴν Ὕδρα,[41] δὲν θὰ παρέλειψε νὰ προτείνη παρόμοια. Οἱ Κουντουριῶτες εἶχαν λόγους νὰ εἶναι δυσαρεστημένοι μὲ τὸν Κυβερνήτη, ἀφοῦ καὶ τὰ συμφέροντά τους εἶχε πλήξει καὶ οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας δὲν τοὺς εὕρισκαν πάντοτε σύμφωνους. Παρόλα αὐτὰ δίσταζαν νὰ δώσουν προστασία στὸν «Ἀπόλλωνα» γνωρίζοντας ὅτι ἡ πράξη αὐτὴ θὰ τοὺς ἔφερνε σὲ ἀνοιχτὴ ρήξη μὲ τὴν Κυβέρνηση.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπολίτευσης στὸ Ναύπλιο καὶ τὸ Ἄργος[42] διασκέδασαν καὶ τοὺς τελευταίους δισταγμοὺς τῶν Κουντουριωτῶν. Ὄχι μόνον ἐμφάνισαν τὴν κατάσταση στὴν Εὐρώπη εὐνοϊκὴ γιὰ τὴ διεκδίκηση τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ ἐπιδέξια ὑπέθαλψαν τὸν πατριωτισμὸ ποὺ τόσο εὔκολα καλύπτει ἄλλα κίνητρα. Χαρακτηριστικοί, στὴν περίπτωση αὐτή, εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Κ. Καρατζᾶ. Σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν Γ. Κουντουριώτη παρακινοῦσε τοὺς Ὑδραίους προκρίτους νὰ μὴ μείνουν ἀπαθεῖς, ἁπλοὶ θεατὲς τῶν κατορθωμάτων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, οὔτε νὰ ἀνεχτοῦν, ὕστερα ἀπὸ τόσες ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα, νὰ τυραννιῶνται, ἀλλὰ μὲ μιὰ ἀκόμη θυσία νὰ κερδίσουν *«τὸν στέφανον τῆς δόξης»* ὡς *«σωτῆρες τοῦ ἔθνους καὶ στηρίγματα τῆς ἐλευθερίας τῆς φιλτάτης πατρίδος»*.[43] Ἔτσι τὴν ἐπιθυμία

39. Αὐτόθι, σ. 318-320· J.A. Petropoulos, *Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece (1833-1843)*, Princeton 1968, σ. 121· *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 330, 351, 354, 367, 378-9.

40. Αὐτόθι, σ. 348.

41. Αὐτόθι, σ. 347, 350.

42. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν: Ἀλ. Μαυροκορδάτος, Κ. Καρατζᾶς, Δ. Ὑψηλάντης, Ἀ. Καντακουζηνός, Ἀ. Μιαούλης, Σπ. Τρικούπης, Μ. Σοῦτσος, Κ. Ζωγράφος, Ἀ. Ζαΐμης καὶ ἄλλοι. Τὰ σχέδιά τους ὑποστήριζε ὁ Ἄγγλος ἀντιπρέσβης Dawkins.

43. Κ. Κ(αρατζᾶς) (Ναύπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 8 Φεβρουαρίου 1831, *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 361-362. Θὰ εἶχε κανεὶς ἀντιρρήσεις σχετικὰ μὲ τὴ γνησιότητα τῶν φιλελεύθερων ἀρχῶν

τοῦ Πολυζωΐδη νὰ ἐκδώση καὶ πάλι τὴν ἐφημερίδα του, ἔσπευσαν νὰ ἐνθαρρύνουν οἱ ἴδιοι οἱ Ὑδραῖοι προσκαλώντας τον νὰ μεταφέρη τὴν τυπογραφία του στὸ νησί τους, κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση προστασία τους.[44] Τὸ δεύτερο δεκαήμερο τοῦ Φεβρουαρίου 1831, τὸ τυπογραφικὸ ὑλικὸ τοῦ Πολυζωΐδη βρισκόταν στὴν Ὕδρα.[45]

Στὶς 6 Μαρτίου 1831 ὁ Πολυζωΐδης μὲ νέα προκήρυξη γνωστοποίησε τὴν ἐπανέκδοση τοῦ «Ἀπόλλωνα». Ἀφοῦ ἀναφέρθηκε πρῶτα στὴ βίαιη παύση τῆς ἐφημερίδας του στὸ Ναύπλιο, στὴ συνέχεια ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τῶν Ὑδραίων, οἱ ὁποῖοι, θέλοντας νὰ προστατεύσουν τὰ δικαιώματα τῶν ὁμογενῶν ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσία, ἔδωσαν ἄσυλο καὶ προστασία στὸ διωκόμενο τύπο. Συγχρόνως ὑποσχέθηκε νὰ τηρήση τὶς ἴδιες ἀρχὲς ποὺ διατύπωσε στὴν πρώτη του προκήρυξη.[46] Μέσα

τοῦ Καρατζᾶ ἢ μερικῶν ἀπὸ τοὺς ὁμοίους του. Ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπολιτευομένους δὲν βρίσκονταν μόνον ἰδεολόγοι - ὑπερασπιστὲς τοῦ συντάγματος, ἀλλὰ καὶ φιλόδοξοι ἢ ἄνθρωποι ποὺ τὰ συμφέροντά τους ἔπληξε καίρια τὸ καποδιστριακὸ καθεστὼς καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ δίσταζαν νὰ θυσιάσουν τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐπιθυμητὴ πολιτικὴ ἀλλαγή. Ὁ Κυβερνήτης ἔσφαλλε, ὅταν μὲ τὴν ἐπιμονή του στὴν αὐταρχικὴ διακυβέρνηση ἔδινε τὴ δυνατότητα στὴν ἀντιπολίτευση νὰ ξεπεράση προσωρινὰ τὶς ἀντιθέσεις τῶν μελῶν της μὲ τὴν προβολὴ τοῦ κοινοῦ ἀγώνα γιὰ τὶς συνταγματικὲς ἐλευθερίες.

44. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 4, 21 Μαρτίου 1831.

45. *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 362, 377-378. Γιὰ τὸν τρόπο μεταφορᾶς βλ. Διοικητικὸς Τοποτηρητὴς Ἄργους πρὸς Γραμματεία Δικαιοσύνης, ἀρ. 1999, 23 Μαρτίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαιοσύνης, φακ. 127, ὅπου καὶ ἡ πληροφορία ὅτι *«ἔγινε μία συνεισφορὰ εἰς Ὕδραν ἑκατὸν χιλιάδων ταλλήρων διὰ νὰ ἐκδίδεται ἐφημερίς...»*. Τὸ ποσὸ εἶναι προφανῶς ὑπερβολικό. Πρβλ. καὶ ἀβάσιμες πληροφορίες ὅτι τάχα σχεδιάστηκε ἀπὸ κυβερνητικοὺς ἡ δολοφονία τοῦ Πολυζωΐδη: Ν. Δ. Σπετσεροπούλου, *Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀν. Πολυζωΐδου κατὰ τὴν 7ην Ἰουλίου 1873*, [Ἀθῆναι 1873], σ. 7 καὶ τὴ νεκρολογία ποὺ δημοσίευσαν οἱ ἐφημερίδες «Χρόνος» καὶ «Πλάστιγξ». Βλ. καὶ Δ. Γατοπούλου, *Ἱστορίες τοῦ τόπου μας. Ἡ ἀντίδρασις τοῦ «Ἀπόλλωνος»*, Ἀθῆναι 1934, σ. 179-181. Τὴ μεταφορὰ τῆς τυπογραφίας του στὴν Ὕδρα εἶχε ζητήσει πρῶτος ὁ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης. Βλ. *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 341-342.

46. Βλ. προκήρυξη Β' στὴν ἀρχὴ τοῦ σώματος ποὺ περιέχει ὅλα τὰ ἐκδοθέντα φύλλα τοῦ «Ἀπόλλωνα». Ἡ δίωξη ὅμως ἔκανε τὸν Πολυζωΐδη ἀδιάλλακτο ἐχθρὸ τοῦ καποδιστριακοῦ καθεστῶτος: Ἡ «ἀπελευθέρωση» ἀπὸ τὰ πολιτικὰ δεσμὰ γίνεται τώρα γι' αὐτὸν ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐφημερίδας του. Βλ. σχετικὰ Α. Πολυζωΐδης (Ὕδρα) πρὸς Δρόσο Μανσόλα (Σύρα), ἀρ. 3501, 23 Μαρτίου 1831, πρωτ., Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη - Τμῆμα Χειρογράφων, Ἀρχεῖο Α'.

στὴν ἀνομοιογένεια τῆς ἀντικαποδιστριακῆς παράταξης ὁ Πολυζωίδης ἀγωνίστηκε, ὄχι πάντοτε μὲ ἐπιτυχία, νὰ διατηρήση τὴν ἀνεξαρτησία τῶν φρονημάτων του.[47] Ἡ μετέπειτα πάντως στάση του ἀπέδειξε ὅτι ἀντιμαχόμενος τὸν Κυβερνήτη ἦταν εἰλικρινὴς στὶς ἐπιδιώξεις του καὶ δὲν ἐχρησιμοποίησε, ὅπως ἄλλοι, τὶς λέξεις *«σύνταγμα»* καὶ *«συνέλευσις»* ὡς *«μηχανὴν πολέμου»*.[48]

Ὅταν ὁ Κυβερνήτης πληροφορήθηκε τὴ νέα προκήρυξη, παράγγειλε στὸ Διοικητὴ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν νὰ ἐξακριβώση ἂν πράγματι ὁ Πολυζωίδης τύπωσε στὴν Ὕδρα τὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα· ἔπειτα νὰ διαπιστώση ἐὰν οἱ δημογέροντες τῆς Ὕδρας δέχονταν, μὲ γνώση τῶν συνεπειῶν, ὅσα ὁ ἐφημεριδογράφος διακήρυξε, ὅτι δηλαδὴ *«ἀσφαλίζει τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐφημερίδος του, ἀπαγορευθείσης εἰς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Κοινότητος»*. Ἔπρεπε, συγχρόνως, νὰ γίνη σαφὲς στὴ δημογεροντία ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀπαγόρευε τὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας καὶ στὴν Ὕδρα, μέχρις ὅτου ὁ Πολυζωίδης, στέλνοντας τὸ πρόγραμμά του, ζητήση κυβερνητικὴ ἄδεια.[49] Ὁ Διοικητής, πρὶν ἀκόμα λάβη τὶς παραπάνω διαταγὲς τοῦ Κυβερνήτη, εἶχε ἐνεργήσει πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Εἶχε μάλιστα ρητῶς προσκαλέσει τὴ δημογεροντία νὰ χρησιμοποιήση τὴν ἀστυνομικὴ δύναμη σὲ περίπτωση ποὺ ὁ Πολυζωίδης θὰ ἐπιχειροῦσε τὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας του χωρὶς κυβερνητικὴ ἄδεια, *«διότι τὸ ἐπιχείρημά του ὑπῆρχε ἐναντίον τῶν καθεστώτων καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας»*.[50] Στὶς 11 Μαρτίου 1831 ἡ δημογεροντία τῆς Ὕδρας τοῦ ἀνέφερε ὅτι ὁ Πολυ-

47. Πρβλ. ὅσα ὁ ἴδιος ὁ Πολυζωίδης ὑποστήριξε («Ὁ Ἀπόλλων», φ. 60, 7 Ὀκτωβρίου 1831). Εἶναι πάντως ἀναμφίβολο ὅτι τὸ πολιτικό του πάθος τὸν ἔσπρωξε σὲ ὑπερβολικὲς καὶ ἄδικες πολλὲς φορὲς κατηγορίες ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτη. Ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ θεωρῆ ἐθνικὸ ὅ,τι ἦταν ἀντικαποδιστριακό. Οὔτε μπόρεσε νὰ διακρίνη τοὺς πραγματικοὺς στόχους ποὺ ἔκρυβε ὁ ὑποκριτικὸς φιλελευθερισμὸς μερικῶν συναγωνιστῶν του.

48. Γ. Τερτσέτη, *Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821. Λόγος τῆς 25 Μαρτίου 1874*, ἐπιμ. Ντίνου Κονόμου, Ἀθήνα 1970, σ. 396. Πρβλ. Π. Θ. Πέννα, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 33.

49. Κυβερνήτης πρὸς Ἔκτακτο Διοικητὴ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν, ἀρ. 3365, 12 Φεβρουαρίου 1831, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 261. Ἡ χρονολογία τοῦ ἐγγράφου πρέπει νὰ διορθωθῆ σὲ 12 Μαρτίου 1831· τοῦτο δικαιολογοῦν ὁ ἀριθμὸς πρωτοκόλλου καθὼς καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς.

50. Ἔκτακτος Διοικητὴς Ὕδρας καὶ Σπετσῶν (Σπέτσες) πρὸς Δημογεροντία Ὕδρας, ἀρ.1338, 10 Μαρτίου 1831, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀριθ. 1361 τῆς 13 Μαρτίου 1831, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 263.

ζωίδης ἐγκατέστησε στὸ νησὶ τυπογραφεῖο, ἐξέδωσε προκήρυξη καὶ σὲ λίγο θὰ κυκλοφοροῦσε τὸ πρῶτο φύλλο τοῦ «Ἀπόλλωνα»· ὅτι δὲν εἶχε τὴ συγκατάθεση τῆς Κυβέρνησης καὶ ὅτι, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίση τὸ ἐνδεχόμενο νέας δίωξης, συγκρότησε φρουρά, στὴν ὁποία κατατάχτηκαν γιὰ τὸν ἁδρὸ μισθὸ καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τῆς τοπικῆς φρουρᾶς.[51] Μὲ τὴν τελευταία παρατήρηση ἡ δημογεροντία τόνιζε τὴν ἀδυναμία της νὰ ἐμποδίση τὸ τόλμημα τοῦ δημοσιογράφου. Ὁ Διοικητής, γνωστοποιώντας ὅλα αὐτὰ στὸν Κυβερνήτη, ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν γρήγορα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ τὴν κατάπαυση τῆς *«στασιώδους ταύτης πράξεως»*.[52]

Ὁ Ἰω. Καποδίστριας δὲν θέλησε νὰ λάβη ἀμέσως αὐστηρὰ μέτρα, ἂν καὶ ἡ προστασία ποὺ χορηγήθηκε ἀπὸ τοὺς Ὑδραίους στὸν τύπο θεωρήθηκε σὰν ἀντικυβερνητικὴ πράξη καὶ πρώτη ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος φανερὴ ἐνέργεια τῆς ἀντιπολίτευσης.[53] Ὅπως ὁ ἴδιος ἔγραφε, τὰ μέτρα αὐτὰ ὄχι μόνο *«ἤθελον περιπλέξει εἰς τὰ αὐτὰ δεινά, τόσον τοὺς ἐνόχους, ὡς καὶ τοὺς ἀθώους, ἀλλὰ καὶ δὲν ἤθελον ἔχει βάσιν ἀκριβῶς νόμιμον. Διότι δὲν ὑπάρχει πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως ψηφίζουσα περὶ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, καὶ περὶ τοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλο, εἰς ὅσα κατέστη ἔνοχος ὁ Κύριος Πολυζωίδης, δημοσιεύων ἐφημερίδα, χωρὶς νὰ λάβῃ ἄδειαν τῆς Κυβερνήσεως»*.[54] Μὲ αὐτὰ ὅμως τὰ λόγια ἐκεῖνος ἀκριβῶς ποὺ διέταξε τὴν παύση τοῦ «Ἀπόλλωνα», ὁμολογοῦσε ὅτι ἡ ἐφημερίδα κατασχέθηκε παράνομα στὸ Ναύπλιο. Στὸ μεταξὺ ὁ Κυβερνήτης, ἐπιθυμώντας τὸ νομότυπο περιορισμὸ τῆς ἐλευθεροτυπίας, εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὴ Γερουσία νὰ ρυθμίση μὲ ἰδιαίτερο νόμο τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ ποὺ ὅριζε τὸν τύπο ἀνεξάρτητο.[55] Συγχρόνως ὁ «Ἀπόλλων», ποὺ ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ

51. Δημογέροντες Ὕδρας πρὸς Ἔκτ. Διοικητὴ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν, ἀρ. 2242, 11 Μαρτίου 1831, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀριθ. 1361 τῆς 13 Μαρτίου 1831, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 263.

52. Ἔκτ. Διοικητὴς Ὕδρας καὶ Σπετσῶν (Σπέτσες) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1361, 13 Μαρτίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ. , φακ. 263.

53. Προσωρινὸς Γραμματέας τῆς Δικαιοσύνης πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 7011, 13 Αὐγούστου 1831, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', φ. 62-63, 19 Αὐγούστου 1831.

54. Κυβερνήτης (Πόρος) πρὸς Μαυρομμάτη, Διοικητὴ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν, ἀρ. 3392, 21 Μαρτίου 1831, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 264.

55. Κυβερνήτης πρὸς Γερουσία, ἀρ. 2028, 12 Μαρτίου 1831, σχ., ΓΑΚ, Ἀρχεῖο Γιάννη Βλαχογιάννη, Γεν. Γραμμ., φακ. 92. Ἡ Γερουσία εἶχε προσκληθῆ καὶ παλαιότερα, τὸν Ὀκτώβριο 1830, νὰ σκεφτῆ τὴν ψήφιση νέου νόμου περὶ τύπου, τήρησε ὅμως σιωπὴ στὸ διάστημα ποὺ μεσολάβησε.

κανονικὰ ἀπὸ τὶς 11 Μαρτίου 1831, ἐμφανίστηκε σὰν ὄργανο τῆς κακοβουλίας καὶ τῆς ἰδιοτελείας, μὲ μοναδικό του σκοπό *«νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐπαναστατικὴν πλάνην ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων»*.[56]

Οἱ προσπάθειες τῆς Κυβέρνησης νὰ στερήσῃ τὸν «Ἀπόλλωνα» ἀπὸ τὴν προστασία τῶν νησιωτῶν δὲν κατέληξαν σὲ οὐσιαστικὸ ἀποτέλεσμα. Μόλις 40 Ὑδραῖοι ὑπέγραψαν τὴν ἀναφορὰ ποὺ προσκόμισε εἰδικὸς κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος. Μ' αὐτὴ στιγματιζόταν ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας στὸ νησὶ καὶ τονιζόταν ἡ ἀνησυχία τῶν *«φιλησύχων καὶ ἀκάκων πολιτῶν»* γιὰ τὸν ἐπαπειλούμενο ἐμφύλιο σπαραγμό. Ἐπίσης οἱ ἀναφερόμενοι ζητοῦσαν τὴ μεσολάβηση τῆς Κυβέρνησης, γιατὶ ἡ ἔνοπλη φρουρὰ τοῦ Πολυζωΐδη ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τὴ δύναμη ποὺ διέθετε ἡ δημογεροντία.[57] Τὴν ἴδια τύχη εἶχε καὶ ἡ ἀναφορὰ ποὺ συνέταξε ὁ Διοικητὴς Ὕδρας καὶ Σπετσῶν: οἱ περισσότεροι Σπετσιῶτες ἀρνήθηκαν νὰ τὴν ὑπογράψουν μὴ θέλοντας νὰ καταδικάσουν τοὺς Ὑδραίους γιὰ τὴν τόλμη τους νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθεροτυπία.[58] Δὲν ἔλλειπαν, γιὰ ἐκφοβισμό, καὶ οἱ φῆμες ὅτι ἡ Κυβέρνηση σκόπευε νὰ λάβῃ μέτρα αὐστηρά, ἂν οἱ Ὑδραῖοι δὲν δέχονταν νὰ ὑπακούσουν στὸ νέο νόμο περὶ τύπου ποὺ θὰ ψηφιζόταν. Στὰ μέτρα αὐτὰ δὲν ἀποκλειόταν καὶ ἡ ἄρνηση τῆς Κυβέρνησης νὰ χορηγήσῃ ναυτιλιακὰ διπλώματα.[59]

Ἡ διαδικασία στὸ μεταξὺ γιὰ τὸ νομότυπο περιορισμὸ τῆς ἐλευθεροτυπίας προχωροῦσε. Ὕστερα ἀπὸ ἐπανειλημμένες συνεδριάσεις

56. Βλ. σημ. ἀρ. 54. Πρβλ. τὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ προκάλεσε ἡ ἐπανέκδοση τοῦ «Ἀπόλλωνα» στοὺς ἀντιπολιτευομένους: *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 382, 384-385, 386-387.

57. Διοικητὴς Ὕδρας καὶ Σπετσῶν (Σπέτσες) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1400, 25 Μαρτίου 1831, πρωτ., καθὼς καὶ τὰ συνημμένα δύο ἀντίγραφα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 264. Πρβλ. Διονυσίου Κοκκίνου, *Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις*, τόμ. 12, Ἀθῆναι 1960, σ. 423· Κ. Mendelsshon-Bartholdy, ἔνθ' ἀνωτ., μετάφραση, τόμ. Β΄, σ. 323.

58. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 6, 28 Μαρτίου 1831. Παρόμοια ἀναφορὰ εἶχε τὴν ἴδια τύχη καὶ στὸν Πόρο, βλ. *Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 424-426.

59. Αὐτόθι, σ. 388, 395 καὶ 402. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ Ἰω. Φιλήμων, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Κυβέρνηση στὸν ἀγώνα της ἐναντίον τοῦ «Ἀπόλλωνα», προσφέρθηκε νὰ ἐκδώσῃ, μὲ κρατικὰ ἔξοδα, τὴν ἐφημερίδα «Ὁ Εἰρηνικός». Ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ θὰ ἐμφανιζόταν σὰν ἀνεξάρτητη καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ ἀποδείξῃ φατριαστικὰ καὶ ἰδιοτελῆ τὰ συνταγματικὰ κινήματα τῆς ἀντιπολίτευσης. Φαίνεται πάντως ὅτι ὁ Κυβερνήτης δὲν ἔδωσε τὴ συγκατάθεσή του. Γιὰ τὸν «Εἰρηνικὸ» ἑτοιμάζει μελέτη ἡ κ. Δέσποινα Κατηφόρη, ἡ ὁποία ἐρεύνησε σχετικὰ στὸ Καποδιστριακὸ Τμῆμα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας.

καὶ παρὰ τὴ σθεναρὴ ἀντίσταση λίγων Γερουσιαστῶν, ἡ πλειοψηφία τῆς Γερουσίας ἀνταποκρίθηκε στὶς ἀπαιτήσεις τῆς Κυβέρνησης.[60] Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2085 ψήφισμα τῆς 26 Ἀπριλίου 1831 ἔπληττε καίρια τὴν ἐλευθεροτυπία ποὺ θεμελίωσαν τόσες Ἐθνοσυνελεύσεις. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐπιτρεπόταν ἡ προληπτικὴ λογοκρισία, ἡ δεύτερη παράγραφος τοῦ παραπάνω ψηφίσματος περιεῖχε τόσες δεσμεύσεις, ὥστε νὰ φαίνεται ἀδύνατη ἡ ὕπαρξη πραγματικῆς ἀντικυβερνητικῆς δημοσιογραφίας : Ἀπαγορευόταν ἡ ἐκτύπωση κάθε συγγράμματος τὸ ὁποῖο *«καθήπτετο τὰς εὐεργέτιδας τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις»* ἢ *«ἐκίνει εἰς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων προσωρινῶς τῆς Ἐπικρατείας πραγμάτων»* ἢ *«προεκάλει εἰς ἀπείθειαν πρὸς τοὺς νόμους»*, ἐνῶ ὅποιος παρέβαινε τὶς διατάξεις αὐτὲς ὑποβαλλόταν σὲ αὐστηρὲς χρηματικὲς ποινὲς καὶ φυλάκιση.[61] Δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι μὲ τὸν πρῶτο αὐτὸ ἑλληνικὸ νόμο κατὰ τοῦ τύπου δεσμευόταν ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης, ἀφοῦ, στὴν τότε ἔνταση τῶν πολιτικῶν παθῶν, καὶ ἡ πιὸ ἀθῶα κριτικὴ μποροῦσε νὰ περιληφθῆ στὶς ἀπαγορευτικές του διατάξεις.[62]

60. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 3, 18 Μαρτίου 1831· φ. 4, 21 Μαρτίου 1831· φ. 7, 1 Ἀπριλίου 1831· φ. 9, 8 Ἀπριλίου 1831. Βλ. καὶ *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 389, 398, 402-403, 408, 410-411, 414-415, 416. Στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση ὁμιλίας τοῦ Μιραμπὼ γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἡ ὁποία τυπώθηκε στὸ Ναύπλιο τὸ 1831, βρίσκεται ἡ ἀκόλουθη ἀφιέρωση: *«Εἰς τοὺς πέντε ἐκ τῶν Γερουσιαστῶν τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθεροτυπίας γενναίως ἀγωνισθέντας, καὶ κατὰ τῆς τυποκτόνου γνώμης διαμαρτυρηθέντας. Διὰ τὸν πατριωτισμόν»*. Πρβλ. Ν. Σπηλιάδου, *Ἀπομνημονεύματα*, τ. Δ'. σ. 237-240, καθὼς καὶ τὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ Γραμματέα τῆς Δημόσιας Παιδείας πρὸς τὴ Γερουσία μὲ ἡμερομηνία 12 Ἀπριλίου 1831, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', φ. 32, 2 Μαΐου 1831. Βλ. ἐπίσης στὰ ΓΑΚ (Γραμμ. Δικαιοσύνης, φακ. 91, ὑποφάκελος ἀχρονολόγητα 1830) ἀνυπόγραφη - ἀχρονολόγητη πραγματεία περὶ τύπου, ὅπουκατα βάλλεται προσπάθεια νὰ ἀποδειχτῆ ὅτι τὰ νέα μέτρα ἀποβλέπουν στὴν προστασία τοῦ ἐκδότη ἢ συγγραφέα.

61. «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', φ. 31, 29 Ἀπριλίου 1831. Δὲν ἦταν λιγώτερο περιοριστικὴ καὶ ἡ μεγάλη ἐγγύηση τὴν ὁποία ἔπρεπε, σύμφωνα μὲ τὸ νέο νόμο, νὰ προκαταβάλη ὁ ἐκδότης μιᾶς ἐφημερίδας.

62. Ap. Dascalakis, *La Presse Néo-hellénique (Le Journalisme et la Renaissance Hellénique, Journaux et Journalistes, La Liberté de la Presse)*, Paris 1930, σ. 108-109· Κώστα Μάγερ, *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου*, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1957, σ. 38· *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. 10, σ. 416. Βλ. καὶ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, *Ὁ περὶ ἐλευθερίας κανονισμὸς ἢ τὸ τυποκτόνον ψήφισμα τοῦ Ἰω. Καποδίστρια (Τὸν Μάϊον τοῦ 1831)*, εἰς *Ἅπαντα*, Ἀθῆναι 1916, σ. 38-39. Ὁ νέος νόμος ἔπληξε καίρια τὴν «Ἠώ», ποὺ μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ κυκλοφορῆ

Ὕστερα ἀπὸ τὴν γνωστοποίηση τοῦ νέου νόμου,[63] ἡ Κυβέρνηση διέταξε ὅλα τὰ διοικητικά της ὄργανα νὰ ἀπαγορεύσουν τὴν κυκλοφορία τοῦ «Ἀπόλλωνα» καὶ νὰ προειδοποιήσουν τοὺς τυχὸν συνδρομητὲς αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας *«ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν δύνανται νὰ τὴν λαμβάνουν οὔτε νὰ τὴν διαδίδουν χωρὶς νὰ βλάψουν ἑαυτοὺς καθυποβαλλομένους εἰς ἀστυνομικὰ μέτρα»*.[64] Οἱ ἀπογορευτικὲς διατάξεις κοινοποιήθηκαν στοὺς πολίτες τῶν ἐπαρχιῶν, ἐνῶ οἱ ὑγειονομολιμενάρχες, ποὺ ἐπιστατοῦσαν στὶς ἀποστολὲς τοῦ ταχυδρομείου, καὶ οἱ ἀστυνόμοι ἐπιφορτίστηκαν νὰ κρατοῦν ὅσα ἀντίτυπα τῆς *«στασιώδους ἐφημερίδος»* περιέρχονταν στὰ χέρια τους καὶ νὰ ἐπισημάνουν ὅσους τὰ προμηθεύονταν μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο.[65] Σὲ μερικοὺς γνωστοὺς συνδρομητὲς τοῦ «Ἀπόλλωνα» ἔγινε ἰδιαίτερη ὑπόμνηση τῶν νέων μέτρων ποὺ ἔλαβε ἡ Κυβέρνηση γιὰ τὸν τύπο. Μερικὰ πάντως ὄργανα τῆς ἐπαρχιακῆς διοίκησης εἶχαν, ἀπὸ ὑπερβολικὸ ζῆλο, ἀπαγορεύσει τὴν κυκλοφορία τῆς ἐφημερίδας μὲ δική τους πρωτοβουλία, πρὶν ψηφιστῇ ὁ νέος νόμος.[66]

Ὁ νέος νόμος περὶ τύπου ἔδειχνε τὴν ἀπόφαση τῆς Κυβέρνησης νὰ μὴν ἔλθῃ, προβαίνοντας σὲ μερικὲς παραχωρήσεις, σὲ συνδιαλλαγὴ μὲ τοὺς Ὑδραίους.[67] Ὁ Πολυζωίδης καὶ οἱ λοιποὶ στὴν Ὕδρα ἀντιπο-

ξανά, καὶ ὁ φιλελεύθερος ἐκδότης της *«ἀλλότριον Ἕλληνος λογιζόμενος τὴν εἰς τὸν νόμον τοῦτον ἢ μᾶλλον εἰς τὴν παρανομίαν ὑπακοὴν»* ἔπαυσε οἰκειοθελῶς τὴν ἐφημερίδα του. Σὲ λίγο ἐπιχείρησε νὰ μεταφέρῃ τὰ τυπογραφικὰ μηχανήματα σ' ἄλλο μέρος, ἀλλὰ ἐμποδίστηκε («Ὁ Ἀπόλλων», φ. 26, 6 Ἰουνίου 1831).

63. «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', φ. 32, 2 Μαΐου 1831.

64. Κυβερνήτης πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους, τοὺς Διοικητὰς καὶ Τοποτηρητάς, ἀρ. 3647, 12 Μαΐου 1831, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ. φακ. 266.

65. Διοικητὴς Κορινθίας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1549, 15 Μαΐου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 266· Διοικητὴς Τήνου καὶ Θερμίων πρὸς Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας, ἀρ. 1419, 21 Μαΐου 1831, πρωτ., καθὼς καὶ τὰ συνημμένα ἔγγραφα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 267.

66. Διοικητικὸς Τοποτηρητὴς Κέας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 235, 25 Μαΐου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 267.

67. Στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου 1831 ὁ Ἰω. Καποδίστριας, σὲ μιὰ προσπάθεια συμβιβασμοῦ μὲ τοὺς Ὑδραίους, κάλεσε τοὺς προκρίτους των νὰ τὸν συναντήσουν στὸν Πόρο. Αὐτοὶ ὅμως ἀρνήθηκαν τονίζοντας ὅτι καμιὰ συνδιαλλαγὴ δὲν ἦταν δυνατή, ἂν ὁ Κυβερνήτης δὲν ὑποσχόταν ὅτι θὰ παραχωρήσῃ ἐλεύθερους θεσμοὺς στοὺς Ἕλληνες καὶ θὰ σεβαστῇ τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου. Βλ. D. C. Fleming, *John Capodistrias and the Conference of London (1828-1831)*, Thessaloniki 1970, σ. 156.

λιτευόμενοι ἀρνήθηκαν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὸ τὸ νόμο, γιατὶ ἐμπόδιζε τὴν ἐλεύθερη ἐξέταση τῶν δημοσίων πράξεων.[68] Κατὰ τὴ γνώμη τους οὔτε ἡ Γερουσία, ἡ ὁποία σὰν ὑπάκουο ὄργανο τοῦ Κυβερνήτη δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ ἐκπροσωπῆ τὸ ἔθνος, οὔτε ἡ Κυβέρνηση εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρώσουν ἢ τροποποιήσουν θεμελιώδεις (δηλ. συνταγματικούς) νόμους παρὰ μόνο μιὰ νέα Ἐθνοσυνέλευση. Συγχρόνως διακήρυξαν ὅτι *«εἰς παρανόμους πράξεις κανεὶς πολίτης γνήσιος δὲν χρεωστεῖ εὐπείθειαν»*.[69] Ἡ ἀντιπολίτευση ὠθοῦνταν στὴν παρανομία καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος διαγραφόταν στὸν ὁρίζοντα, γιὰ τὴν ἔκρηξη τοῦ ὁποίου σὲ λίγο δὲν ἦταν ἀσφαλῶς μόνοι ὑπαίτιοι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τὸν Ἰωάννη Καποδίστρια.

Χρῆστος Κ. Λοῦκος

68. Ἀναφορὰ τοῦ Προσωρινοῦ Γραμματέα τῆς Δικαιοσύνης πρὸς τὸν Κυβερνήτη, ἀρ. 7011, 13 Αὐγούστου 1831, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ΄, φ. 62-63, 19 Αὐγούστου 1831.

69. «Ὁ Ἀπόλλων», φ. 8, 4 Ἀπριλίου 1831· φ. 11, 14 Ἀπριλίου 1831· φ. 13-14, 25 Ἀπριλίου 1831· φ. 20-21, 20 Μαΐου 1831· φ. 22, 23 Μαΐου 1831· φ. 23, 27 Μαΐου 1831. Πρβλ. τὴν κυβερνητικὴ ἄποψη εἰς Ν. Σπηλιάδου, *Ἀπομνημονεύματα*, τόμ. Δ΄, σ. 242, σημ. 1. Τὸ Πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, ΙΕ΄ ψήφισμα 1) Μαΐου 1827), ἄρθρον β προέβλεπε: *«Ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ περιστάσει δύναται ἡ Βουλὴ ἢ ἡ Κυβέρνησις νὰ νομοθετήσῃ ἢ νὰ ἐνεργήσῃ τὶ ἐναντίον εἰς τὸ παρὸν Πολιτικὸν Σύνταγμα»*. Βλ. Γ. Δ. Δημακοπούλου, *Ἡ Διοικητικὴ Ὀργάνωσις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας*, Ἀθῆναι 1970, σ. 42.